

תוכנה אחת שווה מאה אלף ספרים

סיפורם של בני הזוג החוזרים בתשובה שפיתחו את המאגר התורני הדיגיטלי הגדול בעולם

יוני רוטנברג, י"ח בשבט תש"פ 09:54 13/02/20

"בגלל שאנחנו בעלי תשובה לא היה לנו את העניין של מה יגידו". ארז סלע
צילום: מירי שמעונוביץ

חודשים אחדים אחרי שפרויקט חייהם של ארז ובשמת סלע, אז זוג אברכים חוזרים בתשובה בתחילת הדרך, יצא לאור העולם, טלפון מבהיל הגיע למשרד. על הקו גורמים בכירים במערכת העיתון יתד נאמן, שהיה אז העיתון הליטאי המרכזי, עוד לפני הפילוג שחצה אותו לשני זרמים. מצאנו ספרי מינות בתוכנה שלכם, אפיקורסות, אומרים בצד השני של השפופרת. הכנסתם שם ספרים של מנדלסון שר", אנחנו נדאג שאיש לא יקנה מכם, אתם מוחרמים.

זו הייתה הפעם הראשונה שבה פגשו את הצד הקנאי של החברה שבה השתלבו, הצד שמסמן את הגבולות בצורה קשוחה וכואבת. השניים, שהשקיעו את כל הונם ומרצם, גם מה שלא היה להם, בפרויקט 'אוצר החוכמה', ראו איך הכול קורס. הם הבינו בדיוק מה המשמעות של חרם ציבורי שמוכרז ביתד נאמן. קהל הלקוחות שלהם הוא בראש ובראשונה ציבור הלומדים, שלעיתון יש עליו השפעה גדולה.

השפופרת עוד הייתה תלויה בידו של ארז, נבוך ואינו יודע מה להשיב, כשניגש אליו ר' שמואל דויטש, מראשי הפלג הירושלמי כיום, ששימש אז כחבר הוועדה הרוחנית של העיתון. ר' שמואל ליווה את הפרויקט מראשיתו, והוא ביקש מארז את השפופרת. "אתם לא תפגעו בארז סלע!", הוא אמר בתקיפות אל הקול שניסה עוד להתווכח מהצד השני. "אני אומר לך שוב, אני לא אתן לך לפגוע בארז סלע!", חזר בקול תקיף עוד יותר, וסיים את השיחה. יותר מעשור וחצי עבר מאז אותה שיחה, ונראה כי אכן איש לא הצליח לפגוע בארז ובשמת סלע.

בעל תשובה עם סברות של למדן

כשם שאין בית המדרש בלא חידוש, כך אין היום בית מדרש בלי 'אוצר החוכמה'. מחוץ לעולם הלמדני התוכנה הזאת אולי מוכרת פחות, אבל במהלך 18 השנים האחרונות הפך 'אוצר החוכמה' למצרך בסיסי בכל בית מדרש. זהו המאגר הגדול ביותר של ספרים תורניים עלי אדמות, שמאוחסן כולו בתוך זיכרון נייד קטן שנכנס לכל כיס. לא פחות מ-100 אלף ספרים עודכנו לתוך המאגר עד היום, כאשר בכל שנה יוצאת לאור גרסה חדשה עם ספרים נוספים, שמעודכנת גם ללקוחות שקנו את הגרסאות הקודמות. מאחורי המפעל האדיר הזה, שמעסיק כיום מאות עובדים, עומדים שניים – בעל ואישה – שהעזו לחלום בעודם זוג אברכים מעוטי פרנסה ומטופלים בילדים.

ארז ובשמת סלע התחתנו זמן קצר אחרי חזרתם בתשובה, כל אחד והתהליך שעבר עם עצמו. בשמת מכנה את זה "דור התשובה היותר ותיק". הם נדדו בין שכונות בירושלים, כולל קפיצה קטנה לעיר עמנואל, כאשר ארז לומד כאברך בישיבות שונות ובשמת עובדת כעיתונאית בשבועון 'משפחה'. הדרך לא הייתה סוגה בשושנים, כפי שהיא מגדירה זאת, ובנוסף על קשיי הפרנסה וגידול הילדים, היו גם קשיי ההתאקלמות והבנת השפה בחברה החדשה שאליה השתייכו.

לעומת זאת, הדרך שעשה ארז בעולם הלימוד הייתה כולה דבש וחלב. בתוך זמן קצר הוא התגלה כעילוי של ממש, הבין את רצי השפה הלמדנית וכבר התחיל להוליד חידושים משלו. שש שנים בלבד לאחר שנכנס לבית המדרש הוא כבר פרסם ספר ראשון, 'תוספות נזיר עם פירוש ארזי הלבנון', שהתפרסם מאוד בעולם הישיבות. ארז השכיל למצוא את הנישה הייחודית לו, כאשר עמל לבאר את חידושי התוספות למסכת נזיר, שנחשבים למסובכים ולא פעם אפילו משובשים. הספר הזה פתח לו דלתות.

"הספר תפס מאוד בעולם התורה, תודה להשם יתברך, ובתוך זמן קצר קיבלתי הצעות עבודה ממכוני ספרים", מספר ארז, "הפכתי להיות איש מקצוע בכתיבה ועריכה תורנית ובעולם ההוצאה לאור". העבודה הזאת הייתה המצע שעליו צמח והתפתח רעיון 'אוצר החוכמה'. מלבד העבודה הסטנדרטית של כתיבה ועריכה תורנית, ארז גם פיתח מאוד את התחום של דיוק בגרסאות והשוואה ביניהן. הוא לא התעצל וכיתת רגליו בין ספריות של אוניברסיטאות מפורסמות כדי לדלות משם את העזרים ללומדי בית המדרש, שבדרך הטבע לא מגיעים לאותן ספריות. זו הייתה גם חלק מההצלחה של הספר שכתב.

איתנו בחדר יושב הרב אברהם מרדכי טאומן, מנהל פרויקט מפרשי האוצר, שהוא פרויקט ההמשך של 'אוצר החוכמה'. מהיכרותו עם ארז וכמי שגדל בישיבות מינקות, הוא מבקש להוסיף הערה: "בדרך כלל יש משהו אצל בעלי תשובה, שניתן לזהות לפחות בהתחלה, שצורת הלימוד שלהם היא שונה והם עוד לא ירדו לדקויות. בישיבות יש סטיגמה כזאת, 'סבורא של בעל תשובה'. הרי הלמדנות זה סוג חשיבה שונה שלומדים מגיל אפס. אבל אצל ארז קשה היה לזהות בסברות שהוא בעל תשובה. הספרים שלו מיד התקבלו בישיבות. זה דבר נדיר ביותר, קורה אולי לאחד משלושים בעלי תשובה."

עם העבודה והעיסוק בספרים נדירים ועתיקים, התגלגל גם הרעיון המהפכני של 'אוצר החוכמה'. "במסגרת העבודה, נזקקתי הרבה לספרים ישנים שכבר לא נמצאים בספריות הסטנדרטיות, וכמובן שאינם נמצאים בחנויות הספרים", ארז נזכר. "הייתי מבלה הרבה בספריות החשובות, כמו בספריית מוסד הרב קוק ובספרייה הלאומית, ומצלם לעצמי ספרים שלמים. מתוך כך עלה לי רעיון - להתחיל להדפיס מהדורות פקסימיליה ולהפיץ אותן בקבוצות

רכישה לאוהבי הספר. הספר הראשון שהדפסתי במתכונת זו היה ש"ס ונציה דפוס ראשון משנת רפ"ג. פרסמתי בעיתונים ובעלוני, והיה לזה ביקוש מאוד גדול. לאחר מכן הדפסתי את הסט 'דקדוקי סופרים', וגם לזה היה ביקוש גדול. הבנתי ומצאתי שאני לא היחיד, אלא יש קהל גדול של אוהבי ספר שכמהים לספרים ישנים."

נושאים עגלות ספרים בלילות

ארז כבר חש את הצורך ההולך וגדל, אבל לא חשב למנף אותו למפעל ענק. למען האמת, הוא אפילו לא חשב על תחום המחשוב, אי אז בתחילת שנות האלפיים. ואז הגיע הטלפון, ואיתו רעיון פשוט ומהפכני. "התקשר אליי הרב ר' דוד סופר, בנו של ראש ישיבת כף החיים מוהר"ר יעקב חיים סופר שליט"א, והציע לי שבמקום להמשיך לצלם ספרים ישנים ולהדפיס אותם, פשוט נצלם ונפיץ אותם בצורה דיגיטלית". ארז שמע את הרעיון, אבל לא בהכרח הבין את גודל העניין, וגם לא היה בטוח שהמשימה שלו עכשיו היא לעזוב את מלאכת כתיבת הספרים ולהקדיש את חייו למפעל שסופו מי ישרנו.

אבל בוקר אחד הרעיון שזרע הרב סופר אצל ארז נבט. "זה התגבש ביום אחד, בשעה אחת, ברגע אחד", מתארת בשמת, שצפתה מהצד ברגע שבו החליט ארז שהוא קופץ למים. "יום אחד הוא קפץ מהמיטה, משכיבה לישיבה, ואמר: 'בואי נעשה את זה דיגיטלי'. זה היה לפני 18 שנים, כשבאמת לא היה משהו כזה. הסתובבו בעולם התורני קבצים של ספרים תורניים, אבל לא היה לזה חיפוש וקטלוג, ולא הייתה תוכנה שמאפשרת להגיע לכל הספרים. זה היה רק של המשוגעים לדבר". בשמת מציינת שפרויקט השו"ת של בר אילן אומנם היה קיים אז, אך המטרות והצורה של הפרויקטים שונות בתכלית. בפרויקט השו"ת הטקסטים מוקלדים מחדש בתוך התוכנה, מה שמקנה אפשרויות חיפוש מתקדמות יותר, אך מאידך המאגר שם מתפתח בצורה איטית בהרבה מזה של 'אוצר החוכמה', העומד כיום על כ-100 אלף ספרים.

"ארז היה צעיר ונמרץ, אחד שחושב ועושה, וכך זרקנו את עצמנו למים", בשמת מזכרת. "הוא רצה לברר איך אפשר לצלם ספרים. הוא הלך לספרייה הלאומית וראה סוג של מכונה טרנטה גדולה, והבין שהוא יכול לצלם ככה את הספרים". לארז יש גם ידיים טובות, מלבד הראש, וכך הוא בנה בעצמו חמש מכונות כדוגמת אלו שראה בספרייה הלאומית. במעט הכסף שהיה להם, ועם הלוואות מפה ומשם, הם שכרו מקום קטן להעמיד בו את המכונות. לפרויקט גויס חבר צלם, שהדריך את ארז כיצד לצלם את הספרים, ובהמשך גם חבר מתכנת שסייע בהקמת מסד הנתונים ומנועי החיפוש.

אבל העבודה הקשה באמת הייתה שינוע הספרים אל החדר הקטן עם המכונות. "ארז וחבר שלו החזיקו עגלת משא, והיו הולכים לישיבות כדי לשאול ספרים. ארז למד בטשעבין במפעל הש"ס, הוא הכיר את ראשי הישיבה וביקש מהם לשאול ספרים. הם העמיסו את המריצה והלכו איתה לחדר המכונות. גייסנו בנות מהסמינר והן היו הצלמיות הראשונות, דף דף. כל הימים והלילות הוא והחבר היו מביאים ספרים. לאט לאט נוצר צורך ליצור דאטה-בייס, לסווג ולמספר. ארז מאוד מוכשר והוא למד את המלאכה הזאת מהר מאוד."

אני עוצר לרגע את שטף הסיפור, מפני שאני מתקשה להבין: כיצד זוג אברכים, עם כל השאפתנות והחזון, מרשה לעצמו לקחת סיכון ולקפוץ למים שספק אם יוכל לצאת מהם? בשמת מתנדבת להסביר. "זה באמת היה סיכון גדול, משכנו את הדירה בשביל הפרויקט הזה, היינו אז אברכים צעירים. אבל בעלי אומר שאם הוא לא היה קופץ למים, לא היה אוצר החוכמה. יש מקומות שאסור לחשוב בהם יותר מדי. הרי גם על שידוך אפשר לשאול ככה: לא מפחיד להתחתן אחרי שלוש פעמים עם מישהו שאתה לא מכיר? צריך לקפוץ למים. אבל אז יש

סייעתא דשמיא, הקב"ה עוצם לנו את העיניים איפה שצריך. אם הייתי חושבת מראש שצריך להשקיע כך וכך באוצר החוכמה, כנראה שלא היינו עושים את זה."

"גם אני שואל את עצמי איך לא חששתי", צוחק ארז. "התשובה, כמו שאמרה בשמת, היא שלפעמים ה' עושה אותך עיוור. לפעמים, כנראה, טוב שלא לחשוב יותר מדי. אני האמנתי בזה, לכן העזתי להיכנס לחובות ולהשקיע את מה שאין לי. היום אני גם כן מתפלא על עצמי, על סמך מה עשיתי את זה? הרי כל מי שהכיר אותי וראה אותי מסתובב לילות כימים עם ארגזי ספרים, לוקח לצילום ומחזיר, מעסיק במשמרות עשרות אנשים בצילומים, חשב שאני משוגע. באמת זה היה נשמע הזוי."

עצת הזהב של עו"ד וינרוט

אחרי שנה וחצי מאומצות, הפרויקט הגיע לגמרו. 15 אלף ספרים נכנסו לתוך המאגר, מקוטלגים ומוכנים לחיפוש על פי כמה קטגוריות. המוצר כבר עבר את כל השלבים, ואלפי דיסקים שוכפלו ומותגו. עכשיו נותר העניין החשוב ביותר, זה שעליו יקום או ייפול הפרויקט – השיווק. "פה אני נכנסת לתמונה", מספרת בשמת. "העובדה שבאתי מעולם העיתונות די עזרה לי. התחלנו לפרסם שיש לנו מוצר. זה היה בהתחלה דיסק ענקי של 300 ג'יגה". ההתחלה הייתה אמביוולנטית – מחד הייתה אהדה גדולה למוצר והוא התחיל להתפשט בעולם התורה, אך מאידך היו הקולות המאיימים, כוחות פוליטיים חזקים שרצו לסתום את הגולל על הפרויקט.

על האיומים של יתד נאמן ועל ההירתמות של ר' שמואל כבר סיפרנו בפתיחה, אך זו לא הייתה התנגדות היחידה. היו גם קנאים שהנוכחות של ספרי השקפה עם גוון ציוני במאגר הפריעה להם מאוד, עד כדי כך שהם נלחמו בהפצה של התוכנה. אבל גם בתחום הזה קם לבשמת וארז מושיע בעל השפעה. "לאורך כל התקופה הזאת תמכו בנו אנשים מאוד מיוחדים. מלבד ר' שמואל, גם עו"ד יעקב וינרוט ז"ל קנה מיד בהתחלה את אוצר החוכמה, ומאוד התעניין איך אנחנו מתקדמים. הסיפור שלנו עניין אותו", מספרת בשמת.

וינרוט ז"ל, פרקליטו לשעבר של נתניהו ותלמיד חכם חריף בפני עצמו, נידב מחכמת החיים שלו עצה שהייתה שווה זהב. "כשהיו נגדנו איומים בחרם על ידי אנשים מתלהמים, דיברנו איתו. שאלנו: מה נעשה? הוא הציע להכין מהדורה בשם 'בני תורה' שתהיה מיוחדת לתלמידי ישיבות, ומי שירצה יקנה את זה. ככה הרגענו את אלו שזה הפריע להם מצד אחד, ומצד שני אנחנו ממשיכים לשווק ולהפיץ את כל הספרות התורנית הקיימת במהדורה הרגילה שלנו."

כל אלו היו רק צליעות קטנות של התחלה. מטבע הדברים, בעולם החרדי חידושים טכנולוגיים הם דבר שכרוך בחבלי לידה קשים, והפלא היותר גדול הוא זה ש'אוצר החוכמה' שרד את כל אלה. "ב'המודיע', למשל, לא מוכנים לפרסם שום דבר שקשור למחשב", מסביר הרב טאומן את הקושי שבאימוץ התוכנה אל לב העולם הלמדני-חרדי. "לפני עשרים שנה לדבר על תורה ומחשב היה דבר הזוי. עד היום יש כאלה שלא מוכנים לשמוע. זה אומץ של חוזרים בתשובה. עד היום יש ויכוח על שיעורי תורה באינטרנט. כשנכנסתי לישיבה לפני עשרים שנה, לא היה עולה על הדעת דבר כזה. לא בגלל שזה פסול, אלא כי לא חשבו על זה."

אתם רואים קשר בין היותכם חוזרים בתשובה ובין היכולת לחשוב מחוץ לקופסה של החברה שבה אתם חיים, שבאה לידי ביטוי בפרויקט הזה?

"יש קשר בין הפרויקט לחזרה בתשובה", קובעת בשמת, אך מתקשה להגדיר אותו. אחרי הפסקה קלה לחשיבה, היא מעלה נקודה אחת שבה זה בא לידי ביטוי. "עכשיו קופץ לי לראש שלא היה לנו את העניין של מה יגידו. אתה בא לישיבה ולוקח ספרים וכולם מסתכלים עליך

כלא נורמלי. המון אנשים נתנו לנו רשות לצלם, כי אף אחד לא האמין בזה. אמרו 'ניתן אישור למשיגינער הזה'. היו הוצאות ספרים שאחרי זה התחרטו, כי הם לא ראו בעיני רוחם שזה יכול לקרום עור וגידים. לא היה לנו את העניין של מה יגידו, שמאוד חזק בחברה החרדית."

הרב טאומן, כחרדי מבטן ומלידה, רואה את הנקודה הזאת בצורה בהירה הרבה יותר. "אם יש יתרון לחוזר בתשובה, זה שהוא לא מכיר את כל הנורמות האלה, את המה יגידו. הוא לא מפחד שיגידו עליו, הוא הרי כבר היה חילוני ואין לו מה לפחד שיחשבו שהוא יותר או פחות. הוא לא מפחד גם משידוכים. אדם מן השורה בחברה החרדית לא היה מחכה לחרם מיתד נאמן כדי לחזור בו. מספיק שהוא היה שומע שמועה עד מפי עד על זה שהראש-ישיבה לא אהב, והוא מיד היה אומר 'מחילה, אני עוזב את זה.'"

18 שנה התגלגל 'אוצר החוכמה' מגרסה לגרסה, הולך ומתרחב עד למימדים שלו כיום. בשמת מתפעלת מכך שהחידושים הטכנולוגיים בתחום אחסון המידע ממש צעדו יד ביד עם המיזם שלהם. "אני אומרת שהעולם הטכנולוגי התפתח בהתאם לצרכים של אוצר החוכמה. כל אחד הרי צריך לומר בשבילי נברא העולם, אז אני אומרת שגם בשביל אוצר החוכמה. בכל פעם ששאלנו את עצמנו איך יהיה מקום לעוד ספרים, פשוט המשכנו לצלם והטכנולוגיה נתנה פתאום מענה. היום אנחנו עומדים על זיכרון חיצוני של שני טרה, כשבערך טרה מתוכם מלא."

למרות שכבר הגיעו לכמות אדירה של ספרים, כך שניתן לחשוב שהקיפו את כל עולם הספר היהודי, בשמת וארז מופתעים בכל פעם לגלות עד כמה היריעה רחבה, וכיצד מתגלים עוד ספרים וסופרים שלא שמעו את שמעם. "לא מזמן הגיע אלינו אברך דתי לאומי. הוא הוציא מהספרייה של סבא שלו מתוניס מסה של ספרים מיהדות תוניס. אלו ספרים ששמונים אחוזים מהם לא היו לנו. עכשיו צילמנו הכול וזה ייכנס במהדורות הבאות. היה גם מישהו מאנגליה שאסף מכל מיני ספריות באנגליה ואירופה ספרים שנדפסו לפני מאה שנה ושלח לנו."

בדרך למהפיכה הבאה

אבל 18 שנים הן יותר מדי זמן לנוח על זרי הדפנה בשביל ארז סלע. אחרי המהפיכה שעשה עם 'אוצר החוכמה', החליט ארז על פרויקט גדול אפילו יותר, שנקרא 'מפרשי האוצר'. אם ננסה להסביר אותו בכמה מילים, בהשאלה מעולמות אחרים, הרי שנאמר כך: הצרה הגדולה של הדור שלנו – כמו גם של 'אוצר החוכמה' – היא עודף מידע. המידע שהמשתמש זקוק לו מתחבא בתוך 100 אלף הספרים שבמאגר, ואין לו סיכוי לעבור על כולם ולהגיע אליו. 'מפרשי האוצר' נועד לפתור את הבעיה, ולהנגיש ללומד את המידע שהוא זקוק לו.

צורת העבודה פשוטה: צוות של עשרות אברכים שנבחרו בקפידה מתוך 330 מועמדים עוברים דף אחר דף בתלמוד הבבלי ומפרקים אותו לגורמים הכי קטנים. כל שאלה, תירוץ, מובאה, השוואה או פסיקת הלכה מסומנת ברגע שהעכבר מונח עליה, ולחיצה עליה תציג בחלון צדדי את כל המקורות העוסקים בה מתוך 100 אלף הספרים שבמאגר. זה נשמע אומנם כמעט דמיוני, אבל המלאכה האדירה הזאת מתבצעת והיא כבר עומדת על חציה. בעיניי ראיתי.

הרב טאומן הוא שעומד בראש הפרויקט, ומנווט אותו לקראת סיומו הצפוי בעוד כחצי שנה. מלבד היתרונות הברורים ללומדים, הוא מצוין עוד נקודה שהפרויקט החדש עשוי לשנות בעולם התורה: "אחת התופעות הנפוצות עם ריבוי הספרים ואפשרויות הדפוס הזולות יחסית היא שכל אחד שכותב ספר חוזר ברוב מה שהוא כותב על מה שכבר נאמר. קשה לחדש. זה בזבז זמן, הוא היה יכול בזמן הזה לעסוק במשהו שעדיין לא עסקו בו. עם הפרויקט הזה אדם יוכל לדעת כמעט באופן מוחלט שלא דיברו על נושא מסוים, וזה יכול להיות השטח שלו לחדש ולהוסיף

בתורה. יותר מזה, אחרי שיחדש יוכל לשלוח לאוצר החוכמה את הספר או הקונטרס, ובגרסה הבאה הוא בעצמו יהיה זה שיחפשו את התירוץ שלו לשאלה.

יחד עם הפרויקט החדש והקפיצה שוב למים אחרי 18 שנה, חוזרים גם החששות והפחדים שליוו את המסע הראשון. אומנם היום ארז ובשמת ממוקמים כבר בלב הקונצנזוס החרדי ואין שום חשש לחרמות ורדיפות, אבל חוסר הידיעה כיצד יתקבל הפרויקט האדיר בציבור והאם יגיע אל גמרו בצורה טובה מטריד את בשמת גם עכשיו. "הגענו במהלך הפרויקט הזה למצבי קיצון מבחינת המתח והלחץ. כמו שבפעם הקודמת היינו בפחדים מטורפים מהחרם, אז גם הפעם יש לנו חששות. בתוך הפרויקט הזה היו לנו רגעי התרוממות הרוח, אבל מאידך הרבה רגעי פחד מצמית. שזה לא יצליח, שכל הרעיון והכסף יירדו לטמיון."

ארז, לעומתה, מתאר את עצמו כמי שלוקה שוב בעיוורון הנעים של היוזמים. "לגבי מפרשי האוצר' הסיפור קצת אחר. נכון שזו השקעה מאוד מאוד גדולה, ונכון שאנחנו נכנסים לחובות גדולים. אבל כבר יש בסיס עגינה, כבר יש חישובים, כבר יש ניסיון, זה לא הזוי. זה עם כיסוי. אני באמת לא רואה סיכון, כי אני כבר מכיר את השוק ומכיר את הלקוחות שלנו. הם לא יוותרו על זה. זה דבר עצום, זה חלום. אתה יודע מה? אולי גם כאן בעצם אני מדבר מתוך עיוורון. אולי גם הפעם ה' מעוור את עיניי. אבל בכל מקרה זה פרויקט נפלא."

אתם בכלל מצליחים להבין את ההיקף וגלי ההשפעה שצבר הרעיון שנפל לארז במיטה לפני עשרים שנה? אתם חיים את זה?

"אני לא חושבת על זה", עונה בשמת. "לפעמים אני פוגשת אנשים שאומרים לי: איזה זכות גדולה, או לפעמים בטלפון אנשים אומרים לי: אילו זכויות יש לך, עולם הבא, את לא יודעת בעצמך עד כמה זה תרם לעולם התורה. אז אני באמת לא יודעת, זה היקפים מטורפים. מצד שני, אני מכירה בחשיבות של זה, של מפעל החיים הזה שיצרנו בסייעתא דשמיא. לפעמים כשאני נוסעת לחו"ל, אני אוהבת להסתובב במטוס ולראות אנשים לומדים מאוצר החוכמה. בפעם האחרונה ישבתי ליד הבן שלי, וישב לידינו יהודי שנראה תלמיד חכם. הוא הסתדר במטוס וארגן את הדברים שלו, אחר כך הוציא את המחשב. באותו רגע אמרתי לבן שלי: 'הוא יפתח אוצר החוכמה'. ובאמת, הוא הוציא אוצר החוכמה ולמד. צילמתי והראיתי לעובדות שלנו."

"ההשפעה של אוצר החוכמה על עולם התורה זו בחינה של מהפך", מסכם ארז. "פשוטו כמשמעו. לא רק מכוני הספרים ומחברי ספרים שאינם יכולים לזוז בלי אוצר החוכמה, אלא אף הלומד הרגיל. יש הרבה מאוד לומדים שפשוט לא יכולים בלי זה. כשאנחנו מעדכנים את התוכנה פעם בשנה, מגיעים אברכים ומתחננים שנעשה להם את זה מהיום למחר, כי הם לא יכולים לחיות בלי הדבר הזה."